

בבא קמא יח

משה שווערד

I. מהר"ץ חיות מסכת בבא קמא דף יז עמוד ב

גמרא סומכוס אומר צרורות משלם נזק שלם. נ"ב אף על גב דת"ק ס"ל דחצי נזק צרורות הלכתא גמירי. והיינו הלכתא מסיני כמו שפרש"י בכמה דוכתי וא"כ שוב בהלכה מסיני לא שייך פלוגתא ומחלוקת כמ"ש הרמב"ם בהקדמתו לפי' המשנה ובפ"א מהל' ממרים ובשורש שני מס' המצות שלו נע' ג"כ תוס' (יבמות עז): ד"ה הלכה אני אומר דלאו הלכה ממש דא"כ לא הוי פליג ר' יהודה ע"ש. ועי' חות יאיר בתשובותיו סי' קצ"ב דהתעורר בזה ואני בחבורי כתבתי ישוב לזה ע"פ דברי הרמב"ם בפ' המשנה סוף עדיות דהלכה מסיני באה בכלל שאלתו ירבה להיטיב בישראל באחרית הימים אולם באיכות הטבתו נפלה מחלוקת בין החכמים ע"ש וגם אנו נאמר הלכה מסיני היתה שגם צרורות מכלל הניזקין אולם אם משלם בצרורות נזק שלם או חצי נזק בזה נפלה פלוגתא בין חכמים לסומכוס:

II. שיעורי ר' דוד בבא קמא דף יח עמוד א

שעא) גמ' אלא סומכוס היא דאמר צרורות נזק שלם משלם. והקשה במהר"ץ חיות... והיינו כמו שכתב בברכת שמואל (סי' י"ט סק"ב) בשם הגר"ח [הובא לעיל, ועיין לקמן] דדין צרורות הוי מזיק מחודש מהלכה למשה מסיני, דבלא ההלכה היה פטור לגמרי, כיון דדין שור הוי רק מה שמזיק בגופו ולא ע"י כחו, ורק דנתחדש מהלמ"מ דהוי מזיק חדש של צרורות. ומה"ט סובר הרמב"ם דאין חילוק בין צרורות דאורחיה או צרורות ע"י שינוי, דבכל ענין הוי תולדה דרגל ופטורה ברה"ר ע"ש. וא"כ א"ש דההלכה הוי רק לחדש דחייב על צרורות, וזה בין לרבנן ובין לסומכוס, ורק דפליגי כמה נאמר בהלכה דמשלם אי ח"נ או נ"ש.

III. שערים מצויינים בהלכה

מנא תבירא תבר. הקשו מכאן אהא דאמרינן במס' שבת (יח:) המגיס חייב משום מבשל דמקרב בישולו, אמאי לא יחשב כמבשל דבר מבושל, ותירץ בחי' ארץ צבי למס' שבת (כג:) דשאני כאן בנזיקין דעיקר הקפידא שניזק כלי על ידו, ואם בלא"ה היה ניזוק לא מידי קעביד, משא"כ לגבי שבת עיקר הקפידא היא על האדם שעושה המלאכה למען ינוח, ע"כ אע"ג דבלאו הכי היה מבושל אין זה פטור, דאם היה מבושל לא היה הוא עושה ועתה הוא עושה.

IV. תוספות מסכת בבא קמא דף יז עמוד ב

זרק כלי מראש הגג כו' - נראה דאם זרק אבן או חץ על הכלי ובא אחר וקדם ושברו דפשיטא דחייב ולא שייך כאן מנא תבירא תבר דאי אזלינן נמי הכא בטר מעיקרא לא משכחת בצרורות ח"נ וסברא פשוטה היא לחלק בין זורק אבן לזורק כלי עצמו.

V. רש"ש על בבא קמא דף יז/ב

תד"ה זרק נראה כו' דהשני חייב. מכאן השבתי לאשר נדרשתי מחכם א' אם שבר איש אחד כלי של חברו ואח"כ נפלה דליקה ר"ל באותו בית אשר בו היה הכלי ונשרף כל אשר בתוכו באין מציל אם חייב המזיק לשלם או דמ"ל סוף סוף אם לא שברתי' היה נשרף ומדברי התוס' שלפנינו מוכח שחייב מק"ו דהא נידון דהתוס' כבר ברי היזקא שהרי האבן או החץ היה מוכנים לשברו חייב המשבר ק"ו בנפלה דליקה אח"כ דבשעה ששברו לא היה עדיין מוכן המזיק דחייב

VI. בענין: טעם קביעת זמן האבלות בתשעה באב ולא בעשרה באב [אז ישיר – בין המצרים]

בבא קמא יז SEE ADDENDUM TO

1. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף יח עמוד א

[א] ת"ש תרנגולין שהיו מחטטין בחבל דלי ונפסק החבל ונשבר הדלי משלמין נזק שלם ש"מ בתר מעיקרא אזלינן - הגמ' בהו"א הבינה שחייב נזק שלם קאי אדלי, ולכן קאמר ש"מ בתר מעיקרא אזלינן, שבזמן חטיטה בחבל היה נגיעה של התרנגולת בחבל ולכן הוי מזיק בגופו שחייב נזק שלם.

ומקשה היד דוד דאף אם אזלינן בתר מעיקרא למה ישלם נזק שלם עבור הדלי, הרי התרנגול לא נגע בדלי אלא בחבל. ומתרץ היד דוד שהחבל והדלי הם כלי אחד [כמו עגלה מושכת בקרון], ומש"ה תרנגול שנגע בגופו בחבל, וע"י החטיטה נתגלגל הדלי למקום אחר ונשבר, חייב נזק שלם אף על הדלי כיון דאזלינן בתר מעיקרא שהתרנגול נגע בגופו בחבל.

2. תוספות מסכת בבא קמא דף יח עמוד א ד"ה והא חבל

והא חבל משונה הוא - בשלמא אי אדלי קאי איכא לאוקמא בחבל גרוע וישן ובלוי דאורחיה הוא ליפסק בחטיטה מועטת שמחטטין למצוץ המים שבחבל אבל השתא דקאי אהבל ע"כ איירי בחבל חזק דשייכא ביה תשלום אי נמי אי אדלי קאי מצינו לפרש דנפסק היינו שהותר הקשר שהיה ביה הדלי קשור בחבל.

3. שיטה מקובצת מסכת בבא קמא דף יח עמוד א

והא חבל משונה הוא. משמע דאי הוה קאי אדלי ניחא שפיר. ותימא דהא מעיקרא נמי מצי פריך והא חבל משונה הוא דהא שבירת הדלי עם פסיקת החבל היא. ופירש ה"ר יהודה מקורביל דהכי פירושו בשלמא אי בהיזק דלי איירי איכא לאוקמה כגון שנקרו בצד קשר הדלי הרגיל להגיע במים ואורחיהו לנקר בלחלוחית המים אבל אי איירי בהיזק חבל אם כן נפסקה למעלה דאי במקום הקשר הרגיל ליגע במים מה היזק שייך ביה אי איפסיק מעט מראש החבל ואם כן משונה הוא דמה שלמעלה אינו רגיל ליגע במים. ה"ר ישעיה ותלמיד הר"פ ז"ל.

4. שעורי ר' דוד מסכת בבא קמא דף יח עמוד א

שסח) גמ' ת"ש התרנגולין שהיו מחטטין בחבל דלי ונפסק החבל ונשבר הדלי משלמין נ"ש, ש"מ בתר מעיקרא אזלינן, תרגמא אהבל, והא חבל משונה הוא, דמאוס בלישה, והא נשבר דלי קתני וכו' אמר רב ביבי בר אבבי דקאזיל מיניה מיניה. והקשו הראשונים על הרי"ף דפסק כרב ביבי בר אבבי דדוקא בדאזיל מיניה חייב נ"ש, והרי בגמ' מבואר דרך אי לא אזלינן בתר מעיקרא בעינן לאוקמא דקאזיל מיניה, אבל הרי"ף דפסק כרבה דאזלינן בתר מעיקרא, מ"ט כתב דדוקא דקאזיל מיניה. וכתב הרא"ש בשם הראב"ד דהרי"ף לא מוקי לה במאוס בלישה, וא"כ אף אי אזלינן בתר מעיקרא בעינן לאוקמא דוקא בדאזיל מיניה, דאל"כ כיון שנשבר ע"י חטיטת החבל דהוי משונה אמאי ישלם נ"ש, ולכן כתב הרי"ף דוקא דקאזיל מיניה, דשבירת הכלי היה בגופו דהוי אורחיה ומש"ה משלם נ"ש.

5. שעורי ר' דוד מסכת בבא קמא דף יח עמוד א

שעא) גמ' אלא סומכוס היא דאמר צרורות נזק שלם משלם....
אלא דצ"ע דהא בגמ' לקמן (דף יט א) בעי רב אשי כח כחו לסומכוס ככחו דמי או לא, מי גמיר הלכה ומוקי לה בכח כחו או דלמא לא גמיר הלכה כלל, תיקו. ע"ש.

ומבואר [דהוי ספק דאפשר דלסומכוס לא היה כלל הלכה למשה מסיני, ועכ"פ משמע] דמה דמשלם נ"ש בצרורות בודאי לא היה זה בהלכה למשה מסיני, וכל הספק, אי ההלכה נאמרה על כח כחו, או דלא גמיר הלכה כלל, וצ"ע דברי המהר"ץ חיות, ודוחק לומר דכוונת הגמ' דרך על ח"נ לא גמיר הלכה כלל, אבל על נ"ש גמיר.

6. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף יח עמוד א

[ד] הא דבעי רב אשי כח כחו לסומכוס ככחו דמי או לאו ככחו דמי - הרא"ש [סימן ב] כתב שדוקא לפי סומכוס מיבעיה ליה, אבל לפי רבנן אין הבדל בין כחו לכח כחו, ובשניהם משלם חצי נזק. הרי"ף השמיט הבעיה ומבאר הרא"ש משום שלפי רבנן אין בעיה.

שיטת תוס' [להלן כב. ד"ה ור' יוחנן] שגם לפי רבנן יש צד שכח כחו לאו ככחו דמי ופטור, ובהג' הגר"א מביא דכן פוסק הרמב"ם [נזק"מ ב - יז] שכח כחו פטור כיון שלאו ככחו דמי. הגר"א [סימן שצ - יג] מקשה על הרמב"ם מהגמ' כאן דפריך לסומכוס, משמע דלרבנן ניחא שחייב על כח כחו כמו כחו.

7. תוספות מסכת בבא קמא דף יח עמוד א ד"ה תפשוט דלאו

תפשוט דלאו ככחו דמי - הוה מצי למימר דזיל הכא קמדחי ליה וזיל הכא קמדחי ליה אלא דבלאו הכי משני שפיר.

8. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף יח עמוד א

ה' בעי רבא חצי נזק צרורות מגופו משלם או מעליה משלם - בש"י ר' דוד [אות שעב] מקשה דלכאורה פשוט שישלם מן העליה, שהרי בלי ההלכה למשה מסיני הוי צרורות בכלל רגל שמשלם נזק שלם מן העליה, וההלכה באה לפטור מחצי נזק, אבל מהיכי תייתי שהחצי שחייב לא יהיה מהעליה כמו כל רגל. ומה לכאורה ראייה למש"כ הגר"ח [הובא בברכ"ש סימן יט] שבלא ההלכה של צרורות היה פטור לגמרי, וע"י ההלכה נתחדש מוזק חדש, ולכן שפיר מיבעיה ליה האם חייב מן העליה. ומתריך הגר"ד דאף אם נאמר שבלי ההלכה היה חייב נזק שלם מן העליה וההלכה באה לפטור חצי נזק, מ"מ החצי שמשלם אחר ההלכה לא הוי אותו חצי שהיה חייב אילו לא ההלכה, אלא הוי תשלום חדש [שנתחדש מחמת ההלכה] של חצי נזק עבור כל הנזק, ולכן מיבעיה ליה האם משלם מגופו או מהעליה.

השיטה בשם גליון מבאר הספק מה היה ההלכתא, האם ההלכתא היה שישלם חצי נזק מגופו או שההלכתא היה רק שישלם חצי נזק, אבל משלם מן העליה כמו שהיה אילו היה לצרורות דין רגל רגל.

הקה"י [סימן טז - ב הנ"ל ג: אות כא] וחי' ר' אריה לייב [סימן סן] מבארים שרבא מסתפק הא דתם משלם חצי נזק מגופו, האם מגופו הוי דין מדיני התם, או דהוי דין מדיני חצי נזק, דתשלום של חצי נזק הוא מגופו. ומקשה הקה"י ששיטת ר' טרפון [להלן כד ב] שקרן תמה ברשות הניזק גובה נזק שלם מגופו, וא"כ מוכח שדין מגופו הוי דין בקרן ולא בחצי נזק. גם מדברי ר"ע [להלן לג א] שסובר שור תם שחבל באדם משלם נזק שלם מגופו, וא"כ מוכח שדין מגופו הוי דין בקרן ולא בחצי נזק. ומתריך הקה"י שרבא מסתפק לפי רבנן שחולקים על ר"ט ור"ע וס"ל שליכא דין מגופו בנזק שלם.

באילת השחר מקשה שמר"ט ור"ע נשמע לרבנן כיון שלדידהו משלם צרורות מהעליה א"כ גם לרבנן כן, דלא מצינו שיחלקו רבנן ור"ע בזה אם צרורות משלם מן העליה.

9. ספר שערים מצויינים בהלכה

בעי רבא חצי נזק צרורות מגופו משלם או מעליה משלם. [הקשה בשטמ"ק, הא ע"כ מגופו משלם מק"ו, ומה קרן דחייב ברה"ר משלם מגופו חצי נזק, צרורות דפטור ברה"ר אינו דין דמגופו משלם, ויתריך דהכי פירושו, מגופו משלם דנימא דהלכתא באה להקל לגמרי שישלם חצי נזק, וגם ישלם מגופו, או דלמא מן העליה משלם, כלומר דנהי דהלכתא באה להקל, היינו דוקא לענין תשלומין, אבל מן העליה משלם כמו שהיתה אם היה לה דין רגל.

10. תוספות רבינו פרץ מסכת בבא קמא דף יח עמוד א

ותסברא לר"א נ"ש מגופו מי אשכחנא. תימא הא אשכחנא נזק שלם מגופו משונה קרן בחצר הניזק לרבי טרפון, וי"ל דה"ק נזק שלם בכי אורחיה מגופו מי אשכחנא דתימא הא אשכחנא דכיון דבעית למפשט מינה הבעיא א"כ מיירי בצרורות דכי אורחיהו.

אלא כגון דשני בהא בגחלת דמדרבנן ניהא דאמרי חצי נזק, ור"א דאמר נזק שלם סבר לה כר' טרפון ובצרורות דלאו אורחיהו דשני בגחלת והוי צרורות דקרון, אבל צרורות כי אורחיהו כ"ע כסומכוס ס"ל בין רבנן בין ר"א ולא תפשוט הבעיא.

11. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף יח עמוד א

י' וסבר לה כרבי יהודה דאמר צד תמות במקומה עומדת וכו' א"ל רב סמא בריה דר"א לרבינא אימור דשמעת ליה לר"י בתם ונעשה מועד וכו' - צ"ב מה היה סברת הס"ד לומר שיש כאן צד תמות. המרומי שדה מבאר שצרורות אין היזיקן מצוי כ"כ כמו שן ורגל, ולכן ס"ד שצריך ללמוד במה הצד מקרון, ולכן ס"ד שיהיה צד תמות כמו קרן.

בשי' ר' דוד [אות שעג] **מתרץ ע"פ המהרצ"ח** [הנ"ל יז: אות ז] **והברכ"ש** [סימן יט] **בשם הגר"ח שכתבו שגם לפי סומכוס איכא הלכתא למשה מסיני שצרורות הוי בכלל חיוב נזקין, ואילולא הלכתא היה פטור ואינו בכלל פרשה דרגל, ולכן ס"ד שההלכתא אמרה שהוי כקרון מועד שמשלם חצי מגופו**. ומדברי ר"ח משמע שס"ד שכל חיובי שן ורגל ואש [בלא צרורות] איכא חצי שחייב רק מגופו.

12. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף יח עמוד ב

א' רד"ה אלא וכו' אלא בדשני בצרורות ואייעד שלשה זימני וכו' לישנא אחרינא אלא בדאייעד כי אורחיהו וכו' - רש"י מבאר שני פירושים. לפי הפירוש הראשון הבעיה של רבא נאמרה בצרורות משונים דהיינו בצרורות דקרון, ולפי הפירוש השני הבעיה של רבא נאמרה בצרורות כי אורחיהו דהיינו בצרורות דרגל. התוס' והרשב"א ור' פרץ מפרשים שמירי בתרוויהו.

רש"י כתב דפירוש שני עיקר. התפארת שמואל מביא שמוה"ר שכנא מחק מש"כ רש"י [על הלישנא אחרינא] ועיקר, שהרי רש"י מקשה על הפירוש השני וא"כ הפירוש הראשון עיקר. התפארת שמואל סובר שאין למחוק ואף שיש קושיה מ"מ פירוש שני עיקר. ולכן גם בהמשך דבריו רש"י הקדים הפירוש השני.

13. תוספות מסכת בבא קמא דף יח עמוד ב

אלא הא דבעי רבא יש העדאה כו' - ואע"ג דרבא לא הוה ידע הברייתא מדבעי מגופו משלם מ"מ דייק גמרא דנפשוט מינה תרוייהו ודחי לא נפשוט מינה לא הא ולא הא.

14. תוספות מסכת בבא קמא דף יח עמוד ב

היכא דלא מפרין ק"ו אית ליה דיו - וא"ת ונימא איפכא ק"ו לשלם מן העלייה ודיו לח"נ וי"ל דהכי שפיר טפי דכי אמר דיו לענין מגופו לא משנינן מח"נ כלל מכמו שהיה אלא שאנו מוסיפין עליו עוד ח"נ אחר אבל אי אמרת דיו לח"נ עקרת ליה לגמרי מח"נ קמא דמפקא ליה מתשלומי גופו ומוקמינן אתשלומי עלייה ובכל צד שאנו יכולין לעקור קל וחומר ולקיים דיו יש לנו לקיים.

15. ספר שערים מצויינים בהלכה

כי לית ליה דיו היכי דמיפרך קל וחומר.
כתב בצל"ח במס' סנהדרין (נב:) דאף בק"ו אמרינן היכא דמיפרך ק"ו לא אמרינן דיו, והיינו דא"כ לא עשה הק"ו שום פעולה, ואף שגם הק"ו אינו מיותר, ואפשר שכך אנו מקובלין שכל י"ג מדות נתנו למדרש דוקא דבר דלא ידעינן בלאו הכי.

16. רש"י על בבא קמא דף יח/ב

אלא הא דבעי רבא יש העדאה לצרורות - כי אורחיהו אם עשאן שלש פעמים מי אמרינן כיון דבזימנא קמייתא משלם חצי נזק כי קרן לקרן מדמינן ליה (ולגיר' קמיית' אלא הא דבעי רבא יש העדאה לצרורות אם שינה בהן ועשה ע"י שינוי ג' פעמים מי אמרינן כיון דשינוי הוא נפקא מדין צרורות דרגל וחל עלייהו דין קרן וכי אייעד משלם נזק שלם וכי גמיר הלכתא אצורורות כי אורחיהו שהן תולדה דרגל גמיר) א"ד כיון דתולדה דרגל היא דהא אורחיהו הוא אין להם העדאה דהא מזימנא קמייתא אייעד ליה ואפי' הכי אינו משלם אלא חצי נזק:

17. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף יח עמוד ב

[ד] בעי רבא יש העדאה לצרורות או אין העדאה לצרורות - **הרא"ש מקשה למה הרי"ף לא הביא את הבעיה האם יש העדאה לצרורות**, [מיהו בגירסת הרי"ף שלפנינו איתא - פלפולא חריפתא]. **ותירץ דאין נ"מ בזה"ז שאין מועד בבבל**.

הים של שלמה [סימן ד] כתב דאכתי קשה על הרמב"ם שלא הביא הבעיה, אף על פי שדרכו להביא דינים שאינם נוהגים בזה"ז. ולכן מתרץ הים של שלמה [הובא בנחל"ד יט א] שרבא שמסתפק האם יש העדאה לצרורות מספקא ליה האם צרורות גובה מגופו או מהעליה, אבל למאי דקיי"ל כרב פפא [לעיל ג ב] דמן העליה משלם א"כ ודאי אין העדאה.

האמרי משה [סימן כח - ג] מתרץ דהנה רש"י מקשה מה שייך העדאה בצרורות שהוי אורחיה, דמה לי חדא זימנא ומה לי תלת זימני, וזה היה קשה לרמב"ם ולכן הרמב"ם פירש שכל הבעיה למ"ד פלגא נזקא ממונא, שמצינו בדבר שהוי אורחיה בפעם הראשונה שחייב נזק שלם אחרי ג' פעמים, ובפעם ראשונה חס רחמנא עליה שלא ישלם נזק שלם, וה"נ בצרורות בפעם הראשונה חס רחמנא עליה שלא ישלם נזק שלם, אבל למאי דקיי"ל דפלגא נזקא קנסא ליכא בעיה, דדוקא בקרן דשור מצינו מועד כיון שע"י ג' נגיחות נעשה רגיל לנגות, אבל בצרורות שהוי אורחיה בפעם הראשונה לא שייך העדאה.

18. דף על הדף מסכת בבא קמא דף יח עמוד ב

וכתב באמרי משה (סי' כ"ח ס"ק ג'): תמהו על הרמב"ם מדוע השמיט האיבעיא דיש העדאה לצרורות, וכמו שהביא האיבעיא דיש שינוי לצרורות דסלקא בתיקו, ונפ"מ דאי תפס לא מפקינן. והנלע"ד דהנה התוס' הוכיחו שם דהאיבעיא דיש העדאה גם בצרורות דרגל דכאורחי', ואולם רש"י הקשה על זה דמה שייך העדאה כיון דכאורחי' גם בפעם ראשון, וקושיא זו הוקשה להרמב"ם.

וע"כ ס"ל דבעי דרבא דיש העדאה לא שייך רק אי פלגא נזקא ממונא, דסתם שורים לאו בחזקת שימור ובדין הוא לחייבו כולו ורחמנא הוא דחס עליה דאכתי לא אייעד, וכיון דמצינו דגם בשדרכי' להזיק בפעם ראשונה יש נפ"מ בין תם למועד, וע"כ יש למיבעיא גם בצרורות דכאורחי' דלמא יש העדאה, ובפעם הראשונה רחמנא חס עלי' דלא ישלם רק חצי נזק, כדמצינו בתם דקרן דאף דמסברא הי' חייב בכולי נזק מ"מ רחמנא חס עלי', וה"נ ההלכתא דצרורות לא אתי להקל רק בפעם הראשונה, [אם כי י"ל דבקרן אף למ"ד דפלגא נזקא ממונא מ"מ לא הוי כאורחי' בתם כמו במועד, אבל עכ"פ יש לומר דגם באורחי' לגמרי יש נפ"מ בין תם למועד].

אבל למ"ד פלגא נזקא קנסא דלא מצינו כלל דין העדאה רק לעשות השור מועד, שבפעם ג' נעשה כאורחי' ומוחזק לנגחן ומקודם לא הי' מוחזק לנגחן הי' פטור מצד הסברא לגמרי, ורק רחמנא קנסי'. ואם כן לפי זה אין שום מקום להסתפק דיהא שייך העדאה בכאורחי', כיון דלא מצינו כלל דרחמנא חס בפעם ראשון דאורחי', ואם כן מהיכי תיתי נחלק בצרורות דאורחי' בין תם למועד, וכיון דכאורחי' אין העדאה גם על ידי שינוי אין להחמיר יותר מכאורחי' וכמ"ש בתוס'.

וע"כ הרמב"ם דפסק דפלגא נזקא קנסא לא הוצרך להביא האיבעיא דיש העדאה לצרורות דודאי אין העדאה למה דקיי"ל דפלגא נזקא קנסא, ע"כ.

דף יח ע"ב; גמרא: בעי רבא יש העדאה לצרורות.

עיינן ברא"ש שכתב דלהכי השמיט הרי"ף הך בעיא משום דליכא נפקא-מינה האידנא דאנן קיימא-לן
אין מועד בבבל. וקשה, אם נאמר דדיינינן צרורות בזמן-הזה כדין רגל, אם כן אמאי אין דין

מועד בזמן-הזה לפי מה שכתב רש"י לקמן (דף פד ע"ב ד"ה אין מועד בבבל): דכיון דמנגיחות דתמות לא
מייתינן-ליה לבידינא היכי מייעד-ליה, וכיון דדיינינן דין צרורות משכחת-לה דייעשה מועד. ורציתי
לומר דעל-כל-פנים לא אמרינן בזה שליחותיהו קא עבדינן, דכיון דחצי-נזק מחייבין-ליה אין בזה
תקון העולם לעשות שליחותיהו ולייעדו. אבל קצת צ"ע אם נאמר דשליחותיהו הוי מדאורייתא כמו
שכתב ה"נתיבות", אם כן מדעבדינן שליחותיהו לחייבו שלש פעמים תצי-נזק ממילא יעשה מועד,
אבל אם נאמר דלא-הוי אלא מדרבנן ניחא, דלייעדו לא תקון ומדאורייתא אין כאן בית-דין ואין
השור נעשה מועד עד שיעידו בו בפני בית-דין.